

ДРАГУЉИ СРЕМА

Нашироко је познато да Срем обилује барама, старачама и мртвајама. Река Сава која чини његову јужну границу према посавској Србији и Дунав, који га одваја од регија Бачке на северу и Баната на истоку, те река Босут створиле су тзв. акваваиринте од којих је најпознатија Обедска бара и Слезен бара. Међутим, сремски предео оплемењују и мање познате хидроакумулације које су настале преграђивањем фрушкогорских потока. Ова језера, ако се изузму Тестера и Бели Камен, лоцирана су на прелазу између равног и брдскопланинског сремског предела. Идући од запада ка истоку на сремској територији пружају се следеће вештачке хидроакумулације: Сот, Бурје, Мохарач, Чалма, Врањеш, Тестера, Бели Камен, Павловачко (Кудош), Борковац, Међаш, Добродол, Шеловренац и Љуково.

Набројана језера су порибљена те се у њима већином лови: деверика (*Abramis sapa*, *Abramis brama*), толстолобик (*Hypophthalmichthys molitrix*), црвенперка (*Scardinius erythrophthalmus*), шаран (*Ciprinus caprio*), сом (*Silurus glanis*), штука (*Esox lucius*), амур (*Ctenopharyngodon idella*), амерички сом (*Lctalurus*), бабушка (*Carassius auratus*) и смуђ (*Sander lucioperca*). Многе барске птице нашле су свој дом на овим језерима: велики гњурац (*Podiceps cristatus*), мали гњурац (*Tachybaptus ruficollis*), чапљица (*Ixobrychus minutus*), патка пупчаница (*Anas querquedula*), црна лиска (*Fulica atra*), барска кокица (*Gallinula chloropus*), вивак (*Vanellus vanellus*), трстењак шевар (*Acrocephalus schoenobaenus*), лабуд (*Cygnus olor*) и др. Такође, и неке птице предатори су се почеле гнездити у њиховој околини као што је нпр. орао белорепан (*Haliaeetus albicilla*). Пошто се ова језера налазе и на путу птицама селицама (гњурцима, дивљим паткама, дивљим гускама, корморанима, лискама, чиграма, родама, лабудовима и др.) на њих током године навраћа више десетина хиљада јединки, односно више од 150 врста птица.

Језеро Сот је смештено источно од села Сот, поред асфалтног пута који од Шида води ка Илоку, на западним падинама Фрушке горе, на око 150 m н.в. Од центра општине Шида удаљено је око 10 km а од Београда око 100 km. Оно, уз језера Бурје и Мохарач, представља

најлепше језеро Срема. Настало је преграђивањем долине потока Ширина 1977. године браном дужине око 150 m и висине од 15,6 m. Том приликом се створила хидроакумулација запремине 880.000 m³, која се пружа правцем запад-исток. Језеро се простира на површини од око 20 ha и њиме управља предузеће Национални парк „Фрушка Гора”. Брдовите обале језера које се уздижу и до 200 m, прекривају ливаде и шуме храста, граба и четинара. Дуж десне обале језера пружа се пут којим се може доћи скоро до његовог другог краја, док шумовита, практично неприступачна лева обала припада ловишту Ворово. Иако је језеро лоцирано на граници заштитне зоне и строгог заштићеног подручја националног парка Фрушка Гора то није сметало да се око бране изгради неколико викендица. До ових викендица не стиже струја ни канализација те у свом прелепом окружењу представљају мале изворе загађења. Интересантни локалитети за туристичку посету а који се налазе у близини језера Сот су излетничко место Липовача које припада Националном парку „Фрушка Гора” (њена територија спада под други степен заштите) и женски манастири СПЦ Привина Глава и Света Петка. Црква манастира Свете Петке подигнута је на чудотворном извору. Наиме, према легенди, млада, нема чобанка када је попила воду из овог извора, проговорила је.

Језеро Сот (десна обала)

Језеро Бурје лоцирно је на северозападној периферији насеља Ердевик на 110 m н.в. Удаљено је од центра општине Шида 15 km а од Београда око 95 km. До језера води асфалтни пут који се наставља поред језера те се у дну акумулације грана на пут којим се обилази његова десна обала и на пут којим се иде до термоминералног изворишта потока који га храни водом (локалитет Бања). Бурје захвата површину од око 17 ha и протеже се правцем север-југ у дужини од око 800 m. Настало је из потребе снабдевања водом оближње винарије „Ердевик” и то на тај начин што је преграђена долина потока Бања браном дужине 270 m и висине 13 m, 1981. године. Максимална дубина језера при брани износи око 7 m. Стране долине језера су благо стрме и уздижу се и до висине од 20 m и обрасле су багретом. Око језера се пружају викендице које га еколошки угрожавају. Стотинак метара јужно од бране посетиоци Бурја могу наћи смештај у мотелу „Кулина”. Извориште Бурја се налази у окружењу националног парка Фрушка Гора те се о његовом одржавању стара истоимено предузеће. У близини језера Бурја интересантан излетничко-рекреативни туристички локалитет, осим „Бање”, представља ловиште Ворово које се налази западно на само пар километара.

Језеро Мохарач (поглед према изворишту)

Језеро Мохарач се налази неколико километара североисточно од насеља Ердевик, односно источно од језера Бурја. Иако до њега води асфалтни пут, који полази из центра Ердевика, језеро није прилагођено за туристичке посете, јер поред језера не постоје ни адекватне стазе за разгледање овог хидролошког објекта. Језеро је настало преграђивањем долине потока Мохарач браном дужине 270 m а чија висина износи око 16 m. Пружа се правцем североисток-југозапад у дужини од око 2 km и захвата површину од 55 ha. Језеро окружује обрадиво земљиште на чијој површини је заступљена осим културе из фамилије житарица и винова лоза. Обале језера су благе стрмине и ниске. Североисточне делове језера окружује национални парк Фрушка Гора и тај околни део језера подпада под други степен заштите.

Језеро Чалма се налази око 3 km југоисточно од истоименог села. Од центра општине Сремске Митровице удаљено је око 16 km а од Београда око 75 km. Пружа се на надморској висини од 110 m. До језера се може доћи скретањем са асфалтног, локалног пута Чалма – Лаћарак на запуштен пољски пут. Од овог одвајања па до језера има око 2 km. Само језеро је мале површине и претворено је у рибњак. Чине га три међусобно спојена језера. Храни се водом из локалних подводних извора и атмосферском водом док је губи отицањем и испаравањем. Језеро Чалма је туристички крајње неприступачно и неатрактивно али за животињски свет значајно. Обале језера су благе стрмине и на њима се пружају обрадиве пољопривредне површине.

Језеро Врањеш лоцирано је југоисточно од села Манђелос. Од села до језера води макадамски пут дужине једног километра. Од центра општине Сремске Митровице језеро је удаљено 12 km а од Београда 70 km. Налази се на 120 m н.в. и пружа се правцем север – југ. Језеро је настало 1976. године и захвата површину око 20 ha. Храни се водом истоименог потока, затим водом из локалних извора (вруља) и кишицом а губи је кроз отоку потока Манђелос и испаравањем. Десна страна долине језера је благе стрмине и оголићена, док је лева страна долине стрмија и мање-више обрасла врбом, поготово њен северни део. Висина долинских страна креће се око десет метара. Као што су језера Чалма и Мохарач, и ово језеро је опкољено обрадивим земљиштем. Дуж западне обале води пољски пут поред којег су лоциране пецарошке колибе и камп кућице. Услед великог броја пецароша језеро је сиромашно рибом. Њиме управља Рибарско друштво Војводине.

Језеро Тестера се налази на северној страни Фрушке горе, на око 180 m н.в. Од Беочина удаљено је око 6 km, од Београда око 75 km и од

Новог Сада око 20 km. Лоцирано је поред асфалтног пута Черевих – Андревље. Од хотела Андревља удаљено је око пар километара. Језеро је окружено националним парком Фрушка Гора и налази се у зони другог степена заштите. Језеро Тестера је по површини мало, јер захвата само 50 ари. Изградио га је аустријски гроф Одескалкије током деветнаестог века преграђивањем долине потока Поторањ. У близини језера се налазио његов летњиковац. Данас се ту налази приватно дечје одмаралиште а које је организовано у четири павиљона капацитета од 350 лежајева. Лети се ту организује школа у природи, ликовна колонија и др. У оквиру одмаралишта се налази, осим дечјих игралишта и уређених излетничких површина и капела св. Јевстатија подигнута 1998. године. Интересантан туристички објекат представља и капела св. Калуђерице, која се налази пар километара северније. Она је подигнута на потоку чија је вода по легенди лековита.

Језеро Бели Камен

Језеро Бели Камен је најмлађе вештачко језеро, јер је настало 2004. године на површинском копу где се експлоатисао кречњак за потребе фабрике цемента у Беочину, тако што је пресечена водоносна жила која је преправила најдубље делове копа. Временом се образавало језеро пречника око 200 m и дубине око 15 m. Налази се на југоисточној периферији Бешеновачког Прњавора, поред асфалтног пута Беочин –

Сремска Митровица. Од Сремске Митровице удаљено је 23 km. Порибљено је а мештани га, осим за риболов, користе и као летње излетничко место иако је лишено шумског покривача. Пошто заузима део површинског копа његова егзистенција је неизвесна. Сличан постанак имало је и језеро Лединци које се налазило јужно од насеља Стари Лединци. Оно је настало 1999. године када су пумпе престале да испумпавају воду услед недостатка електричне енергије коју је проузроковало бомбардовање НАТО-а, те када је вода поплавила каменолом „Сребро”. Међутим, услед геолошке нестабилности терена а насупротив жељама локалног становништва, Лединачко језеро је исушено средином 2009. године те је каменолом враћен првобитној намени. У близини језера Бели Камен интересантан туристички локалитет јесте дрвена капела лоцирана у селу Бешеновачки Прњавор. Она својим присуством подсећа на православни манастир Бешеново који је страдао током Другог светског рата.

Брана на потоку Кудош (Павловачко језеро)

Павловачко језеро (Кудош) налази се на око 12 km северно од центра општине Рума. Настало је преграђивањем потока Кудош 1983. године браном дужине око 400 m. Захвата површину од око 65 ha. Пољопривредно предузеће „Агрорума“ је језеро порибило шараном. До језера води асфалтни пут, али око самог језера не постоји ни пешачка стаза. На левој обали, код бране, постоје пар угоститељских објеката малог капацитета док се на десној страни налази неколико летњиковаца. Долине језера су благе стрмине а само језеро је окружено плодним пољопривредним земљиштем. Северно од Кудоша на око 10 km налази се бања Врдник.

Борковачко језеро се налази пар километара северно од Руме, на 123 m, те представља њихов летњи туристички локалитет. Асфалтни пут води до језера, те наставља до саме плаже која је лоцирана на средини десне обале. Плажа је дужине педесетак метара и чини је избетонирана платформа која се пружа дуж обале и степенасто се спушта у језеро. Изнад ње се налази терен за одбојку. Плажа има тушеве и пратеће угоститељске објекте. Изградња акумулације Борковачког језера почела је 1971. године, те се сматра најстаријом сремском хидроакумулацијом. Површина језера обухвата око 50 ha док запремина износи 1.500.000 m³. Брана Борковачког језера је дужине 200 m а висине око 13 m. Десна долињска страна језера је стрма, обрасла багретом и издиже се изнад акваторије око 10 m н.в, док је лева долињска страна пар метара нижа и оголићена.

Језеро Међаш се пружа на надморској висини од 145 m н.в. Припада општини Ириг, од чијег седишта је удаљено око 5 km, а од Београда 55 km. До језера води асфалтни пут, те му се може прићи са севера из правца Фрушке горе преко Ирига или села Крушедола и са југа преко села Шатринаца, Добродола и даље према Руми или Пазови. Језеро Међаш се налази ван заштитне зоне националног парка „Фрушка Форa“. Настало је 1984. године преграђивањем истоименог потока који припада хидросистему Међаш – Јарчина – Галовица браном дужине око 230 m. Том приликом формирало се језеро дужине око 1.100 m и ширине око 350 m. Оно се протезало на површини од 26 ha и захватало је запремину од 1.500.000 m³ воде. Висина бране износи 13,7 m. Стране језера су мање-више голе и стрме, те се издижу изнад водене површине за десетак метара. На средини леве долињске стране налази се мања плажа са спортским тереном и угоститељским објектом. У непосредној близини лоцирани су економски објекти локалне Шатриначке задруге што смањује туристичку атрактивност овог краја.

Језеро Добродол се налази 5 km југоисточно од језера Међаш, на североисточној периферији истоименог села. Од Београда је удаљено око 50 km. Настало је 1988. године изградњом бране на Банковачком Потоку дужине 206 m и висине 14 m. Преко бране води локални асфалтни пут Ириг – Добродол – Жарковац. Ово језеро захвата површину од 45 ha, те има запремину од 1.550.000 m³. Обале језера, поготово десна, обрасле су багремом, те су тешко приступачне. Од туристичких локалитета који се налазе у непосредној близини језера, истичу се здања православне цркве Преображења Господњег и римокатоличке цркве Св. Стјепана у Шатринцима, док се у Добринцима налази једна мања римокатоличка црква.

Језеро Шеловренац се простире југозападно од Марадика, те припада општини Инђија. Од језера Међаш налази се 5 km према истоку. Од Београда је удаљено око 55 km. Настало је 1985. године преграђивањем истоименог потока браном дужине 260 m а чија висина је износила 12,6 m. Мале је дубине (просечно око 2 m). Захвата површину од око 55 ha и запремину од 3.000.000 m³. Лоцирано је на граници заштићене области Националног парка на 130 m. Језеро припада ПИК-у „Агроунија”.

Љуковско језеро лоцирано је на западној периферији села Јарковци, 4 km југоисточно од језера Шеловренац изван заштитне зоне Националног парка. Од центра општине Инђија удаљено је, такође 4 km. Ово језеро је вишенаменско, јер се користи за наводњавање ораничних површина, за снабдевање индустријских погона техничком водом, као рибњак, те за лов и риболов. Акумулација је изграђена на потоку Љукову 1976. године, подизањем бране висине 12 m и дужине 190 m. Максимална дубина језера је при брани и износи 10 m. Ширина језера је око 300 m а дужина око 2 km. Захвата површину од 35 ha и запремину од 1.000.000 m³, те је у стању да заустави поплавни талас стогодишње воде потока Љукова. Обале језера су углавном оголићене, а на левој долиноској страни ушорено је село Јарковци што негативно утиче на квалитет језерске воде.

Мр Александар Крајић